

Eestit ohustavad tsunamid?

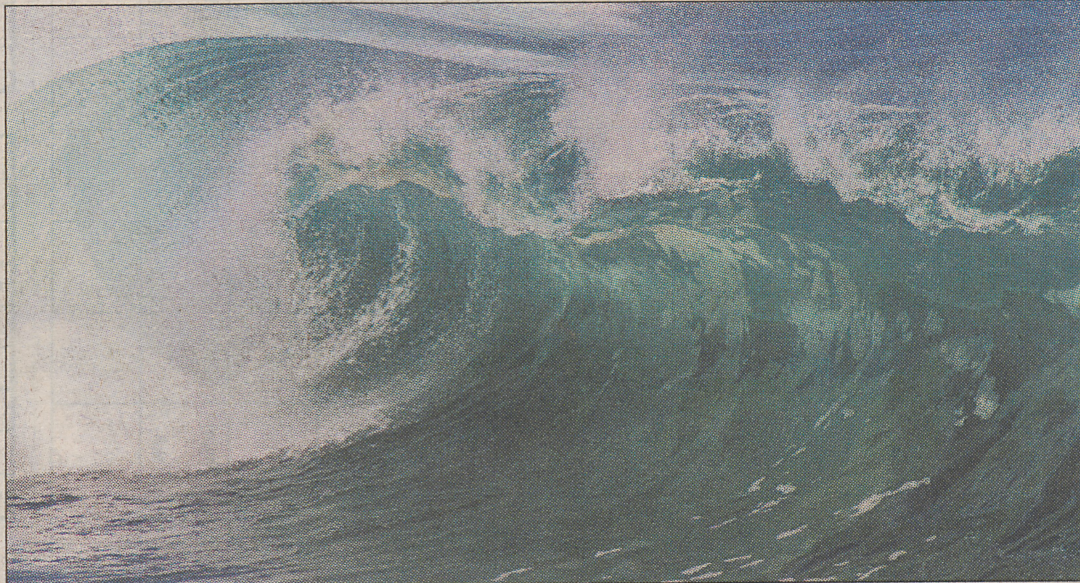
Jaapani lõunaosa inimesed elavad juba paar nädalat tsunamikartuses. Ka Eestit on tabanud hiidlained, õnneks tillukesed ja harvad.

Oleme juba lapsest saati harjunud teadmisega, et elame õnnistatud maakohas, kus puuduvad vulkaanid, taifuunid, tsunamid ja kus ei värise eesti mehe süda ega maa. Tegelikult süda väriseb küll – töö, tervise, armumise vms tõttu. Ja ka maa – mitte hullusti, kuid ikkagi, vähemalt XVII sajandist saadik.

Kõige tuntum maavärin on muidugi see, mis toimus 1976. aasta 25. oktoobri ennelõunal Osmussaare lähedal. Saare paekaldast varisesid viie meetri suurused rahnud, hoonetesse tekkisid praod. Tõuget oli tunda kogu Eestis.

Tuulelaine või tsunami

Äkki peaksime ka tsunamisid kartma? Kui maakoore võnked toimuvad mere all, siis võivad kaasneda tsunamid. Mainitud värina ajal olevat tekkinud "hiidlaine" kõrgusega umbes 1,5 meetrit.

Näeb küll hirmutav välja, kuid tsunamist on asi kaugel. Pigem annab see pildi nn ajuveest tormi ajal.

Muide, tavalisest tuulelainest saab tsunamit meie kandis eristada ainult selle järgi, et vaikselt merel kerkib ootamatult laine, mida kuidagi ei oleks oodanud.

Peale selle ilmevad veel nähud, mida nüüd, pärast Indoneesia tsunamit 2004. aastal, teavad vast kõik ookeanide ääres suvitajad – vesi taandub rannast ootamatult, s.t mitte mõõna tõttu.

Raamatusse "Eesti kliima minevikus ja tänapäeval" on kogutud ligi 40 maavärina ning ka-

heksa võimaliku tsunami kirjeldust meie kandist.

Eesti Päevaleht teatas näiteks 1936. aasta 16. oktoobril, et Viru rannas toimus harukordne mereõnnetus, kui ootamatult hakkas vesi tavalisest veepiirist taganema. Nähtavale ilmusid karid, mida varemalt polnud nähtud. Mõne minuti pärast tulid aga tugevad lained, mis kogu ni uputasid madalad rannalad. Mitme küla kalurid jäid oma võrkudest ilma.

Sarnane lugu juhtus 14. juulil 1894. aastal Liepajas. Hommikul hakkas meri äkitselt taganema, nii et paljastusid leetseljakud. Kümne minuti pärast tuli veemass jälle tagasi "ja seda küllalt suure kohinaga tormakal viisil; peagi oli kogu seni kuiv rand üle ujutatud". Laine saabus nii randa veel kolmel korral.

Moskva geoloogiaprofessori Andrei Nikonovi arvates on Eesti saari ja rannikut rünnanud vähemalt neli tsunamit, üks neist

koguni kahemeetrine. Küsimusele, kas siinmail on ka varemalt aegadel hiidlaineid esinenud, vastas professor "Kalevipoja" abil: "Lage merena lainetas, veetevooge veeretelles. Tuule tiivul kiikumaie... Kustap meri murdelle, lained tulnud lagedalle." Pigem küll annavad tsiteeritud värsid pildi tormilainest.

Kaitsvad Taani väinad

Hoopis tõepärasema hüpoteesi Tallinna lähel umbes kolmveerand sajandi eest möllanud tsunami esinemisest püstitas kolleeg Tõravere, geograafidoktor Viivi Russak.

Ebatavalised loodusnähtused salvestuvad kauaks rahva kollektiivmällu. Kui lahata kunagi väga populaarse laulu "Miki merehädas" sõnu, võib sealt kergesti leida sõnumi tohutust lainest päris Tallinna külje all. Kuna tiiburlaevu tollal Tallinna lähel veel ei kihutanud, võis üksiku ohtliku laine tekitaja olla ainuüksi merealune maavärin.

Ookeanidel esinevaid tsunamisid ei tarvitse meil karta – Taani väinad pakuvad meile küllalt head kaitset.